

თეა ჯღარკავა¹

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

[DOI:https://doi.org/10.52340/sou.2023.21.21](https://doi.org/10.52340/sou.2023.21.21)

პერსონაჟისეული პოეტიკის ასპექტი და მისი სტრუქტურა „მწველი საიდუმლო“-ს საფუძველზე

აბსტრაქტი. სტატია ეხება იმ პრობლემას, თუ როგორ შეიძლება პერსონაჟი დახასიათდეს ავტორისეულ მეტყველებაში. ეს მახასიათებელი შეიძლება განხორციელდეს ენობრივი საშუალებების ნაკრებით, რომელიც შეიძლება წარმოდგენილი იყოს როგორც მისი ტყუპისცალი, კონცეპტუალიზებული „ტექსტურ ქსელად“ და ჩვენ ასევე ვცადეთ, თანამედროვე ფილოლოგიური კვლევის ასპექტების გაშუქება, რაც მეთოდოლოგიურად ორიენტირებულია ინტერდისციპლინარულობაზე“. ნაშრომი მიზნად ისახავს თანამედროვე ფილოლოგიური კვლევის ასპექტების ურთიერთდაკავშირებას, ნარატიული ტექსტის პოეტიკის გაღრმავებულ და განახლებულ კვლევას. მიუხედავად ამისა, საჭიროა იმის აღნიშვნაც, რომ უმთავრესად ვგულისხმობთ პერსონაჟისეულ პოეტიკას, თუ როგორ ხდება კლასიკურ ნარატივში, პერსონაჟის ავტორისეული დახასიათება.

რაც შეეხება ნარატიული პოეტიკის კავშირს, კომუნიკაციურ ლინგვისტიკასთან, პოეტიკა განისაზღვრება როგორც მეცნიერება ენობრივ საშუალებათა მხატვრული გამოყენების შესახებ. რადგანაც პოეტიკა კომპლექსურად უკავშირდება ენას, აქედან გამომდინარე, ასეთივე კავშირია თანამედროვე პოეტიკისა, კომუნიკაციურ ლინგვისტიკასთან. კომუნიკაციური ლინგვისტიკა წარმოადგენს საკომუნიკაციო აქტისა და ტექსტის კვლევას. ტექსტის ლინგვისტიკა დაკავშირებულია პოეტიკასთან, სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმათა თეორიით. აღნიშნულ თეორიაში იგულისხმება შემდეგი ფორმები: თხრობა, აღწერა, დახასიათება და მსჯელობა.

ისმის კითხვა, თუ როგორი შეიძლება იყოს „დახასიათების ტექსტობრივი სტრუქტურა კლასიკური ტიპის მხატვრულ ნარატივში“? ამ კითხვაზე პასუხის

¹ **თეა ჯღარკავა**, ფილოლოგიის დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი.

გაცემა შესაძლებელია „ტექსტობრივი ბადის“ ცნების გათვალისწინებით. „ტექსტობრივი ბადე“ კი სწორედ ის ცნებაა, რომელზე დაყრდნობითაც შესაძლებელია იმის ჩვენება, თუ რა სახეს იღებს ენის სისტემაში არსებული ფუნქციურ-სემანტიკური ველი ტექსტობრივი სინტაგმატიკის პირობებში? ენაში არსებული ველი გარდაიქმნება „ტექსტობრივ ბადედ“. ავტორისეულ თხრობაში პერსონაჟის ავტორისეული დახასიათება ხდება თანმიმდევრული სისტემის მიხედვით. საყურადღებოა, რომ ეს თანმიმდევრულობა მიუთითებს თანამედროვე დონეებრივ მოდელს: სიტყვა - წინადადება - ტექსტი, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ავტორისეულ მეტყველებაში პერსონაჟი ხასიათდება ტექსტის, წინადადების და სიტყვის დონეზე.

საკვანძო სიტყვები: ავტორისეული ნარატივი, ტექსტობრივი ბადე, პერსონაჟის პოეტიკა, ფუნქციურ-სემანტიკური ველი, მხატვრული ნარატივი, ინტერდისციპლინარულობა, კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმები.

Tea Jgarkava²

Sokhumi State University

The aspect of personal poetics and its structure on the basis of the „burning secret”

Abstract. The article deals with the problem of showing how a personage can be characterized in the author's speech. This characteristic can be realized by a set of linguistic means which can be, in its twin, conceptualized as a „textual net” and we also tried to cover the aspects of modern philological research, approach to methodology oriented to interdisciplinarity. The work also aims to connect aspects of modern philological research, to deepen and renew the study of the poetics of the narrative text.

Nevertheless, it is necessary to note that we mainly mean the poetics of the character, how the author's characterization of the character occurs in a classical narrative.

As for the connection of narrative poetics with communicative linguistics, poetics is defined as the science of the artistic use of linguistic means. Since poetics is complexly related to language, therefore, the same connection exists between modern poetics and communicative linguistics is the study of act and text. Text linguistics is related to poetics, to the theory of speech-compositional forms. In this theory, the following forms are considered: narration, description, characterization and reasoning.

The question arises, what could be the „textual structure of characterization in a classical type of artistic narrative? This question can be answered by considering the concept of „textual grid“. „Textual grid“ is precisely the concept that indicates the modern

² **Tea Jgharkava.** Doctor of Philology, Assistant Professor at Sokhumi State University.

lever model: word – sentence – text, which indicates that in the author's narrative the character is characterized at the level of text, sentence and word.

Keywords: authorial performance, textual network, character poetics, function-semantic field, artistic performance, interdisciplinarity, communicative linguistics, speech-compositional forms.

შესავალი. სტატიის მიზანია, ერთმანეთს დავუკავშიროთ თანამედროვე ფილოლოგიური კვლევის ისეთი ასპექტები, როგორიცაა:

ა) ზოგადად პოეტიკის, როგორც მხატვრული ნაწარმოების, კომპოზიციური არსისა და სტრუქტურის განმსაზღვრელი სისტემა;

ბ) მხატვრული ნარატიული ტექსტის ის ასპექტი, რომლის აქცენტირება ხდება თანამედროვე ნარატოლოგიაში და რომელიც გულისხმობს ხსენებული ტექსტის ფარგლებში კომუნიკაციური დონეების გამოყოფას და ურთიერთშეპირისპირებას;

გ) სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმათა თეორია და მხატვრული ტექსტის ის სტრუქტურული ხედა, რომელიც გულისხმობს, პირველ რიგში, მის ორგანულ კავშირს ენობრივ სისტემასთან და განიხილავს მას, როგორც ამ სისტემის აქტუალიზაციის შედეგს. როგორც დახასიათებულ ასპექტთა კონცეპტუალური შინაარსი გვიჩვენებს, მათი ურთიერთდაკავშირება უნდა ხდებოდეს თანამედროვე ინტერდისციპლინარიზმზე ორიენტირებული მეთოდოლოგიით და, ამავე დროს, იგი უნდა ემსახურებოდეს კვლევის იმ ასპექტის გადრმავებას და განახლებას, რომელიც სტატიაში მოქცეულია ჩამონათვალის დასაწყისში, ანუ ნარატიული ტექსტის პოეტიკის გადრმავებულ და განახლებულ კვლევას - თუმცა, აუცილებელია იმის ხაზგასმაც, რომ პირველ რიგში ვგულისხმობთ პერსონაჟისეულ პოეტიკას, ანუ პერსონაჟის პოეტიკას.

როგორც ხდება კლასიკურ ნარატივში, პერსონაჟის ავტორისეული დახასიათება, თუკი ეს დახასიათება აღქმული და გააზრებული იქნება ტექსტის თანამედროვე თეორიაზე დაყრდნობით? ასე ჟღერს კითხვა, რომელსაც უნდა გასცეს პასუხი ჩვენმა ინტერდისციპლინარულად ორიენტირებულმა კვლევამ.

დისკუსია. როგორც სტატიის ქვესათაურშია მითითებული, ზემოთ დასმულ კითხვაზე პასუხის გაცემას ვაპირებთ ავტორისეულ (შ. ცვაიგი) ნარატივზე დაყრდნობით. მაგრამ, სანამ მივმართავდეთ ხსენებულ ემპირიულ მასალას, შევეხოთ, თუნდაც უაღრესად ზოგადი სახით, თანამედროვე ფილოლოგიის ზემოთ დასახელებულ ასპექტებს იმ მიზნით, რომ თავიდანვე წარმოჩენილ იქნას მათ შორის არსებული პრობლემური ურთიერთკავშირი.

ნარატიული პოეტიკა და მისი სიღრმისეული კავშირი კომუნიკაციურ ლინგვისტიკასთან. როგორც ცნობილია, ზოგადი სახით პოეტიკა განისაზღვრება შემდეგი ორი მომენტის ხაზგასმით: იგი მიიჩნევა „მეცნიერებად, რომელიც

იკვლევს მხატვრულ ნაწარმოებებში გამოყენებულ გამომხატველობის საშუალებათა სესტემას“ (Ноздрина 2004: 786). მაგრამ, ამავე დროს, ხაზი გაესმის იმ გარემოებას, „რომ ლიტერატურაში გამომხატველობის ყველა საშუალება დაიყვანება ენამდე - იმდენად, რომ პოეტიკა შეიძლება განისაზღვროს როგორც მეცნიერება ენობრივ საშუალებათა მხატვრული გამოყენების შესახებ (Ноздрина 2004: 786). მაგრამ, თუ ეს ასეა, და თუ პოეტიკა სიღრმისეულად და ორგანულად უკავშირდება ენას, ასეთივე უნდა იყოს თანამედროვე პოეტიკის კავშირი თანამედროვე ლინგვისტიკასთან, პირველ რიგში კი კომუნიკაციურ ლინგვისტიკასთან. როგორც ცნობილია, კომუნიკაციური ლინგვისტიკა „ემყარება ორ ცნებას - საკომუნიკაციო აქტისა და ტექსტის ცნებებს“ (ლებანიძე 2004). ეს კი იმას ნიშნავს, რომ პოეტიკის ნებისმიერი პრობლემის კვლევისას ერთნაირად მნიშვნელოვანი უნდა იყოს მხატვრული ტექსტის როგორც კომუნიკაციური, ისე საკუთრის ტექსტობრივი სტრუქტურა. ამ მომენტთანაა პირველს, ანუ მხატვრული ტექსტის კომუნიკაციურ სტრუქტურას, ხაზს უსვამს და იკვლევს თანამედროვე ნარატოლოგია, საკუთრის ტექსტობრივი სტრუქტურას კი - სამეტყველო - კომპოზიციურ ფორმათა ლინგვისტური თეორია. როგორ გამოიყენება კომუნიკაციური ლინგვისტიკის ამ ორი ასპექტის ურთიერთმიმართება იმ შემთხვევაში, თუ ამ მიმართებით დაინტერესდება პერსონალისეული პოეტიკა? ვფიქრობთ, საჭიროა ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა;

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კომუნიკაციური ლინგვისტიკა წარმოადგენს პირველ რიგში საკომუნიკაციო აქტისა და ტექსტის კვლევას. მაგრამ, როგორიც არ უნდა იყოს ტექსტის ლინგვისტიკის კონცეპტუალური თუ მეთოდოლოგიური დიაპაზონი, საკომუნიკაციო აქტთან და, შესაბამისად, პოეტიკასთან იგი, პირველ რიგში, დაკავშირებულია სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმათა თეორიით. როგორც ცნობილია, ხსენებულ თეორიაში, შეისწავლება შემდეგი ოთხი ამგვარი ფორმა - თხრობა, აღწერა, დახასიათება და მსჯელობა. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ნარატიული პოეტიკისთვის მნიშვნელოვანია ყოველი ამ ფორმათაგანი. მაგრამ რომელი მათგანია ყველაზე მნიშვნელოვანი ფუნქციური თვალსაზრისით, როცა საქმე ეხება, ყოველი ნარატივისთვის ისეთ განუყოფელ სტრუქტურულ ელემენტს, როგორიცაა პერსონაჟი? პერსონაჟის პოეტიკა, რა თქმა უნდა, უშუალოდაა დაკავშირებული სიუჟეტის პოეტიკასთან და ამ თვალსაზრისით, ბუნებრივია, წინა პლანზე უნდა გამოვიდეს ისეთი სამეტყველო-კომპოზიციური, როგორიცაა თხრობა. მაგრამ, ამავე დროს, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ კლასიკურ ნარატივში, ანუ ეპიკურ მხატვრულ ნაწარმოებში - თუნდაც ისეთში, როგორიცაა ავტორისეული პოეზია, პერსონაჟი მუდამ და არსებითად წარმოადგენილია ავტორისეული (მთხრობელისეული) დახასიათებებითაც. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ პერსონაჟის პოეტიკა - იმის გათვალისწინებით, რომ, როგორც უკვე ვიცით, პოეტიკა იკვლევს გამომხატველობის ენობრივ საშუალებებს - ძირითადი

ფუნქციური დატვირთვა უნდა მიენიჭოს სწორედ დახასიათებას, როგორც სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმას და სწორედ მოცემულ თეზისთან დაკავშირებით ისმის კითხვა, რომელზეც უნდა გაეცეს პასუხი უკვე არა მხოლოდ სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის თეორიის, არამედ ზოგადად ტექსტის ლინგვისტიკის თვალსაზრისით: როგორ შეიძლება გამოიყურებოდეს „დახასიათების ტექსტობრივი სტრუქტურა კლასიკური ტიპის მხატვრულ ნარატივში“?

ვფიქრობთ, ზემოთ დასმულ კითხვაზე უნდა გაეცეს პასუხი, უნდა გაეცეს ორ თანამედროვე ლინგვისტურ კონცეფციაზე დაყრდნობისა და მათ მონაცემთა სინთეზირების გზით. რა თქმა უნდა, პირველ ასეთ კონცეფციად უნდა მივიჩნიოთ თვით დახასიათების, როგორც სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის კონცეფცია, იმ სახით, ბუნებრივია, რომლითაც იგი გვხვდება ტექსტის ლინგვისტიკის იმ „მონაკვეთში“, რომელსაც სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმათა „თეორია“ ეწოდება; და რაც შეეხება მეორე, ჩვენთვის ამ შემთხვევაში საჭირო კონცეფციას: აუცილებელია, ჩვენი აზრით, პირველ რიგში, იმის გათვალისწინება, რომ ნებისმიერი სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა წარმოადგენს ენის, როგორც სისტემის, საკუთრებას. და ნებისმიერ კონკრეტულ ტექსტში (ვგულისხმობთ, პირველ რიგში, მხატვრულ ტექსტს) იგი შეიძლება ფიგურირებდეს და ფუნქციონირებდეს მხოლოდ მისი აქტუალიზაციის შედეგად. მაგრამ რა სახეს მიიღებს ეს სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა სისტემიდან დისკურსში (და, შესაბამისად, ტექსტში) ტრასპონირების შემთხვევაში? მიგვაჩნია, რომ თეორიულ დონეზე ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა შეუძლია თანამედროვე ტექსტის ლინგვისტიკის ისეთ კონცეპტს, როგორიცაა „ტექსტობრივი ბადის“ ცნება.

შევვცადოთ, ჯერ მოვხაზოთ ორივე ზემოთ დასახელებული ტექსტობრივი კონცეპტის - ჯერ „დახასიათების“, შემდეგ კი „ბადის“, - ფუნქციური არსის ზოგადი განმარტება, შემდეგ კი მათი სინთეზირების გზით შევქმნათ მეთოდოლოგიური ბაზა იმ მიზნის მისაღწევად, რომელზეც მიუთითებს თვით ჩვენი სტატიის სათაური: როგორ შეიძლება გამოიყურებოდეს კლასიკურ ნარატივში პერსონაჟისეული პოეტიკის ის ასპექტი, რომელიც ფუნქციურად და სტრუქტურულად „ლოკალიზებულია“ ავტორისეულ მეტყველებაში?

ა) სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა „დახასიათება“.

სანამ განვსაზღვრავდეთ საკუთრივ „დახასიათებას“, როგორც ერთ-ერთ სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმას, ჩვენი აზრით, აუცილებელია, იმის თქმა, თუ როგორ უნდა იქნას გაგებული ზოგადად სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმათა არსი. როგორც ამ ფორმათა თეორეტიკოსები ნ. ბესმერტნაია და ე. ვიტმერსი აღნიშნავენ, „ადამიანის ცნობიერება სინამდვილეს ასახავს არა პასიურად, არამედ აქტიურად და.... სწორედ ამ აქტიურობის გამომხატველად გვევლინება სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმები.“ რატომ დაგვჭირდა სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმათა ფუნქციური არსის ამგვარი ხაზგასმა? იმიტომ, რომ მათი ამგვარი ფუნქცია, ანუ ის უდავო ფაქტი, რომ მათ გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა

ადამიანის ცნობიერების მიერ სინამდვილის აქტიური ასახვა, აუცილებლად უნდა მეტყველებდეს მათ უნივერსალურობაზე; თხრობა, აღწერა, მსჯელობა და დახასიათება წარმოადგენენ ისეთ ენობრივ-აზრობრივ უნივერსალირებას, რომელთა გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა ვერბალური დისკურსი და, შესაბამისად, ვერბალური ტექსტიც. ეს კი უნდა ნიშნავდეს შემდეგს: მათი აქტუალიზაციის შემთხვევაში, ე. ი. ტექსტის ფარგლებში, ხსენებულმა უნივერსალიებმა უნდა მიიღონ ის ფორმა, რომელსაც მოითხოვს მოცემული ტექსტის შინაარსობრივი სტრუქტურა.

ამ ზოგადი მოსაზრების გამოთქმის შემდეგ კვლავ დავეყრდნობით ზემოთ ციტირებულ ავტორებს და განვმარტოთ ჩვენთვის პირველ რიგში საინტერესო სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა „დახასიათება“. როგორც ავტორები ამბობენ, „დახასიათების“ ფარგლებში ხაზი გაესმის ხოლმე საგანთა ან პროცესთა ისეთ არსებით ნიშანთვისებებს, რომლებიც, მოცემული თვალსაზრისით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანნი არიან და სწორედ ამიტომ, დახასიათების შემთხვევაში, საქმე გვაქვს ხოლმე „განმაზოგადოებელ შეფასებებთან“ (Bessmertnaja, Wittmers 1979: 86). იგივე ავტორთა აზრით, „საგნები, რომელთა დახასიათებაც შეიძლება ხდებოდეს, ... შეიძლება ეკუთვნოდეს სამ შინაარსობრივ ტიპს:

- 1) შეიძლება ხდებოდეს პიროვნებათა დახასიათება;
- 2) შეიძლება ხდებოდეს უსულო საგანთა დახასიათება;
- 3) შეიძლება ხდებოდეს პროცესთა და მდგომარეობათა დახასიათება.

ჩვენთვის, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია, პირველ რიგში, დახასიათების ის შინაარსობრივი ტიპი, რომელიც უკავშირდება პიროვნებებს და, შესაბამისად, წარმოადგენს მათ „განმაზოგადოებელ შეფასებებს“ (რადგან, როგორც ცნობილია, მხატვრულ ნარატივში, როგორც წესი, სწორედ პიროვნებები ასრულებენ პერსონაჟთა როლს);

ბ) იმის შემდეგ, განმარტებული გვაქვს, „დახასიათების“, როგორც სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის ფუნქციური არსი, რაც მთავარია, ხაზი გაესვა იმ გარემოებას, რომ სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმებს საფუძვლად უდევს შესაბამისი ენობრივ-აზრობრივი უნივერსალია, შეგვიძლია შევეხოთ უკვე მეორე ზემოთ ხსენებულ ლინგვისტურ კონცეპტთაგან, ანუ „ტექსტობრივი ბადის“ კონცეპტს. როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, ეს სწორედ ის კონცეპტია, რომელმაც უნდა გვიჩვენოს, თუ რა სახე შეიძლება მიიღოს პერსონაჟის ავტორისეულმა დახასიათებამ მხატვრულ ნარატივში.

„ტექსტობრივ ბადეზე“, როგორც თეორიულ კონცეპტზე, მსჯელობისას, აუცილებელია, ჩვენი აზრით, მიეთითოს ორ ისეთ გარემოებაზე, რომლებიც, ვფიქრობთ, არა მხოლოდ ამართლებენ ამ კონცეპტის შემოტანას ჩვენს კვლევით კონტექსტში, არამედ აუცილებელსაც კი ხდის მას. პირველი გარემოება კი მდგომარეობს იმაში, რომ ხსენებული კონტექსტი მთლიანად განეკუთვნება ტექსტის ლინგვისტიკის კონტექსტს და, გარდა ამისა, უშუალოდ უკავშირდება

ჩვენს მიერ ზემოთ ხაზგასმულ აქტუალიზაციის ცნებას. როგორც „ტექსტობრივი ბადის“ კონცეფციის ავტორი ამბობს, „ნებისმიერი ტექსტი წარმოადგენს სინამდვილის შესახებ განხორციელებულ გამონათქვამს. ტექსტის ამგვარი დაკავშირება კი სინამდვილესთან გაგებულია როგორც მისი აქტუალიზაცია“ (Bessmertnaja, Wittmers 1979: 50-51).

მეორე გარემოება კი, რომელიც, როგორც ზემოთ ითქვა, ამართლებს ხსენებული კონცეფციის შემოტანას ჩვენს კვლევით პრაქტიკაში, მდგომარეობს შემდეგში: ავტორის მიხედვით, ყოველ მხატვრულ ტექსტში ხდება ისეთ ფუნქციურ-სემანტიკურ კატეგორიათა აქტუალიზაცია, როგორიცაა

ტემპორალობა, ლოკალობა, პერსონალობა და ა. შ. როგორც ცნობილია, ენობრივი სისტემის ფარგლებში, ყოველი ფუნქციური სემანტიკური კატეგორია არსებობს გარკვეული ველის სახით, რადგან სწორედ ველის ცნება შეესაბამება პარადიგმატულ მიმართებას, რომლებიც ერთმანეთს უკავშირებს ენობრივ ელემენტებს ენის სისტემაში. მაგრამ, როგორც ასევე ცნობილია, მეტყველების ანუ დისკუსიის დროს, როცა ადგილი აქვს სისტემას ელემენტთა აქტუალიზაციას, პარადიგმატიკა ადგილს უთმობს სინტაგმატიკას და სწორედ „ტექსტობრივი ბადე“ ის ცნება, რომელზე დაყრდნობით შეგვიძლია იმის ჩვენება, თუ რა სახეს იღებს ენის სისტემაში არსებული ფუნქციურ-სემანტიკური ველი სინტაგმატიკის პირობებში: ენაში არსებული ველი ტრანსფორმირდება „ტექსტობრივ ბადედ“. როგორც ხსენებული კონცეფციის ავტორი ამბობს: „ტექსტის აზრობრივ სტრუქტურათა აღწერის საყრდენ ცნებად გამოიყენება „ტექსტობრივი ბადის“ ცნება (Bessmertnaja, Wittmers 1979: 86).

ყოველივე ზემოთ ნათქვამის შემდეგ, ალბათ, გასაგები უნდა იყოს, თუ რატომ მივმართავთ „ტექსტობრივი ბადის“ კონცეფციას ჩვენი საკვლევი მიზნის განსახორციელებლად. როგორც ზემოთ იქნა ნათქვამი, ნებისმიერი სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა და, ბუნებრივია, მათ შორის, დახასიათებაც, არამც თუ მიეკუთვნება ენობრივ სისტემას და, შესაბამისად, მის პარადიგმატიკას, არამედ წარმოადგენს კიდევ ამა თუ იმ ენობრივ-აზრობრივი უნივერსალიის ვერბალიზაციასაც. ასე მაგალითად, აღწერის, როგორც სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის არსებობა, ეფუძნება აღწერის როგორც ენობრივ-აზრობრივი უნივერსალიის არსებობას და, ბუნებრივია, იგივე ითქმის დახასიათებაზეც. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ პერსონაჟის დახასიათებამ იმ შემთხვევაში, თუ იგი გვხვდება ავტორისეულ მეტყველებაში, შეიძლება მიიღოს ის ფორმა, რომელსაც მოითხოვს მხატვრული კონტექსტი და, უფრო ზოგადად თუ ვიტყვით, პერსონაჟის ავტორისეული პოეტიკა. შესაბამისად, შეგვიძლია, ვილაპარაკოთ დახასიათებათა „ტექსტობრივ ბადეზე“, ანუ სინტაგმატურ ფორმათა იმ ერთობლიობაზე, რომელიც გვექნება მხატვრულ ნარატიულ ტექსტში: ეს ის ერთობლიობაა, რომელიც უნდა აღვიქვათ დახასიათების, როგორც უნივერსალია, ნარატიულ კონტექსტში აქტუალიზაციის შედეგი.

ზემოთ განვითარებული თეორიის მიხედვით ვნახოთ, თუ როგორ გამოიყურება პერსონაჟის ავტორისეულ დახასიათებათა „ტექსტობრივი ბაღე“შ. ცვაიგის მოთხრობაში „მწველი საიდუმლო.“ თუმცა, რა თქმა უნდა, ამით სულაც არ ვგულისხმობთ იმ სტრუქტურულ-ფუნქციური თვალსაზრისით ამოწურვას, რითაც შეიძლება ხასიათდებოდეს ხსენებული ბაღე. იმის აღწერა და გააზრება, თუ როგორ შეიძლება გამოიყურებოდეს ეს ბაღე მის მთლიანობაში, შეიძლება მოხდეს მხოლოდ უფრო მამტაბური კვლევის ფარგლებში. წინამდებარე სტატიაში კი ჩვენ, როგორც უკვე ითქვა, მიზნად ვისახავთ ორი შემდეგი ამოცანის ერთდროულად შესრულებას: გვსურს, თეორიულად დავასაბუთოთ კლასიკურ ნარატივში პოეტიკის ჩვენეული კონცეფცია და მოვხაზოთ ამ კონცეფციის დამადასტურებელ ფაქტთა გარკვეული ერთობლიობის კონტურები. როგორც ავტორისეული ნარატივი („მწველი საიდუმლო“) გვიჩვენებს, პერსონაჟის ავტორისეულ დახასიათებათა „ტექსტობრივი ბაღე“ ატარებს იერარქიულ ხასიათს. საინტერესოა, აღინიშნოს, რომ ეს იერარქია, თუ მას განზოგადოებულად განვიხილავთ, მთლიანობაში ემთხვევა ენობრივ ერთეულთა იმ იერარქიას, რომელზეც მიუთითებს ენის თანამედროვე დონებრივი მოდელი: სიტყვა - წინადადება - ტექტი, რაც ნიშნავს შემდეგს: ავტორისეულ მეტყველებაში პერსონაჟი შეიძლება დახასიათდეს ტექსტის (ამ შემთხვევაში ავტორი, მოთხრობელი, მიმართავს სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმა „დახასიათებას“ ამ ტერმინის სრული მნიშვნელობით), ისე წინადადების და სიტყვის დონეზე (თუმცა, რა თქმა უნდა, სიტყვა ამ შემთხვევაში მუდამ ასრულებს წინადადების წევრის როლს. მოვიყვანოთ მაგალითები:

პერსონაჟი ხასიათდება:

1) სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმით „დახასიათება“: In ihm war keine Neigung sich selber allein gegenueberzustehen und er vermied moeglichst diese Begegnungen, weil er intime Bekanntschaft mit sich selbst gar nicht wollte.

ასე ახასიათებს ავტორი მოთხრობის ერთ-ერთ პროტაგონისტს, სახელდობრ, ახალგაზრდა ბარონს, მოთხრობის ექსპოზიციამში;

2) წინადადების დონეზე. Er erzählte von indischen Jagden, denen er als Gastfreund eines hohen aristokratischen englischen Freundes beigewohnt hatte, klug dies Thema wählend, wie alles Exotische und fuer sie Unerreichbare diese Frau erregte.

დახასიათება, ამ შემთხვევაში, ხდება მთელი წინადადების მეშვეობით, რაც იმას ნიშნავს, რომ, იერარქიულ-დონებრივი თვალსაზრისით, ასეთ დახასიათებას უკავია შუალედური პოზიცია, ტექსტისა და წინადადების წევრით რეალიზებულს შორის;

3) სიტყვის (წინადადების დონეზე). Verstimmt ging er in den leeren Hall... Schliesslich setzte er sich verdrossen hin. როგორც ვხედავთ, პერსონაჟის დახასიათებლად ავტორი ორივე შემთხვევაში იყენებს წინადადების ისეთ წევრს,

როგორიცაა გარემოება და ეს შესაძლებელი ხდება კონტექსტუალურად, იმის წყალობით, რომ ზემოთ უკვე მოხდა დახასიათება ტექსტის დონეზე, ანუ სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმის საშუალებით. ამრიგად, წინადადების წევრი (verstimmt, verdrossen) თითქოსდა ახდენს ზემოთ მიკროტექსტში განხორციელებული დახასიათების რეზუმირებას.

დასკვნა. ასე გამოიყურება, რა თქმა უნდა, ჯერ-ჯერობით, მხოლოდ წინასწარი სქემის სახით პერსონაჟის ავტორისეულ დახასიათებათა „ტექსტობრივი ბადე“ ავტორისეული ნარატივის მოცემულ კონტექსტში. ეს სქემა, ბუნებრივია, მოითხოვს შემდეგ გაფართოებას და გაღრმავებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ლებანიძე (2004): გ. ლებანიძე, კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, თბილისი;
Bessmertnaja (1979): N. Bessmertnaja, E. Wittmers, Übungsbuch zur Textlinguistik (Einfache Kommunikationsformen), Moskau;
Ноздрина (2004): Л. А. Ноздрина, Поэтика грамматических категорий, Москва.